

mgr inż. Rafał Piwoński

ORCID: 0009-0005-8807-637X

Studia Społeczne

ISSN 2081-0008

e-ISSN 2449-9714

str. 169–178

GRUPA PRZEJŚCIOWEJ POMOCY DLA NAMIBII — ROLA SIŁ POKOJOWYCH

*TRANSITIONAL ASSISTANCE GROUP FOR NAMIBIA**— THE ROLE OF PEACEKEEPING FORCES*

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu naukowego jest zaprezentowanie roli sił pokojowych Grupy Przejściowej Pomocy Organizacji Narodów Zjednoczonych (UNTAG) dla Namibii, funkcjonującej w latach 1989-1990. Rozważania autora publikacji traktują spektrum podejmowanej działalności dedykowanego personelu w rozumieniu kwestii funkcjonalnych i zadaniowych. Analizie poddane zostały uwarunkowania oraz podłoże historyczne konfliktu, wskazując determinanty zaangażowania ONZ w kształtowanie sytuacji bezpieczeństwa. Proces badawczy bazuje na szczegółowej analizie dostępnych dokumentów normatywnych oraz opracowań naukowych podejmujących niniejszą tematykę, syntezie, uogólnieniu, jak również wywiadzie eksperckim.

SŁOWA KLUCZOWE: bezpieczeństwo międzynarodowe; operacje pokojowe; siły pokojowe; Organizacja Narodów Zjednoczonych; Namibia.

ABSTRACT

The aim of this scientific article is to present the role of the United Nations Transitional Assistance Group (UNTAG) peacekeeping forces in Namibia, which operated from 1989 to 1990. The author's reflections focus on the scope of activities undertaken by the dedicated personnel, examining functional and task-related aspects. The analysis addresses the conditions and historical background of the conflict, highlighting the determinants of the UN's involvement in shaping the security situation. The research process is based on a detailed analysis of available normative documents and academic studies on this topic, as well as synthesis, generalization, and expert interviews.

KEY WORDS: international security; peace operations; peacekeeping forces; United Nations; Namibia.

WSTĘP

Południowy region Afryki na przełomie XIX i XX wieku stanowił terytorium o kluczowym znaczeniu dla aspiracji kolonialnych wybranych państw. Multilateralne dążenia do zwiększenia wpływów poszczególnych krajów implikowały do okresowych eskalacji napięć, a także do pogłębiania antagonizmów wobec lokalnych społeczności. W hwiłki ONZ na rzecz uzyskania niepodległości przez Namibię. Całość dopełnia zakończenie, zawierające m.in. ogólne wnioski. Materiał może zainteresować środowisko wojskowych specjalistów ds. struktur sojuszniczych jako istotne studium przypadku.

1. PODŁOŻE HISTORYCZNE KONFLIKTU

Rozważania na temat historycznego podłoża konfliktów na terytoriach Namibii należy rozpocząć od syntetycznej charakterystyki wpływów państw kolonialnych w Afryce na przełomie XIX i XX wieku. W tym kontekście istotne jest omówienie zamorskich terytoriów Cesarstwa Niemieckiego, zwłaszcza Niemieckiej Afryki Południowo-Zachodniej, która stała się areną wieloaspektowych sporów od momentu ogłoszenia protektoratu w 1884 roku przez Otto von Bismarcka¹.

Ważnym wydarzeniem z punktu widzenia dalszej historii tych terytoriów zamorskich była konferencja berlińska² z lat 1884-1885, której organizacja służyła ustaleniom imperialnych podziałów terytorialnych Afryki. Zdaniem badaczy, granice wyznaczone wówczas przez mocarstwa nie odzwierciedlały w pełni podziałów etnicznych, co prowadziło do rozdzielenia plemion i ostatecznie wywołało nowe konflikty³. Rok 1886 przyniósł kolejny przełom w wytyczaniu granic w regionie dzięki porozumieniom zawartym między Cesarstwem Niemieckim a władzami portugalskimi i brytyjskimi. W rezultacie terytorium niemieckiej kolonii stało się popularnym celem licznych wypraw obywateli Drugiej Rzeszy, realizujących ekspansję ekonomiczną, głównie w nadziei na zyski z eksploatacji zasobów naturalnych kontynentu.

Działania podejmowane w omawianym okresie, związane z intensyfikacją niemieckiego osadnictwa, wywołały opór ze strony lokalnych plemion⁴. Niezadowolenie spowodowane „bezwzględными metodami” sprawowania władzy prowadziło do krwawych starć, w których wśród głównych ofiar największych walk toczonych w latach 1904-1907 znaleźli się członkowie ludów Herero oraz Namaqua. Okres ten

1 B. Rudawski, *Ludobójstwo w Namibii. Niemiecki rozrachunek z kolonialną przeszłością*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego” 2017/291, s. 1.

2 W literaturze przedmiotu wydarzenie znane jest również jako *konferencja kongijska*.

3 T. Bichta, *Granice, terytorium i przestrzeń w Afryce według Achillesa Mbembe*, „Forum Politologiczne” 2010/10, s. 113.

4 A. Adamowicz, *Polacy w Namibii. Pierwsza Nowoczesna operacja pokojowa ONZ*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022, s. 22.

był szczególnie dotkliwy dla tych plemion, ponieważ na przestrzeni lat życie straciły tysiące osób⁵.

W kolejnych latach, wraz z rozpoczęciem I Wojny Światowej, niemalże oczywista była konstatacja o zbliżającej się eskalacji napięć w Afryce. Wśród badaczy jako determinanty tego zjawiska wskazywano aspiracje Brytyjczyków oraz wolę Niemców do zwiększenia swoich wpływów na kontynencie⁶. Starcie niemieckich wojsk z siłami Związku Afryki Południowej w 1915 roku, dominium przyporządkowanemu brytyjskiej władzy⁷, doprowadziło do utraty kontroli przez Cesarstwo nad terenami dzisiejszej Namibii. Dalsze przeobrażenia wynikające z traktatu wersalskiego spowodowały zwiększenie udziałów kolonialnych Wielkiej Brytanii w Afryce, a także uzyskanie kontroli nad byłymi terytoriami niemieckimi, tj. Tanganika, Togo i Kamerun⁸. Obszar współczesnej Namibii, funkcjonujący jako Afryka Południowo-Zachodnia, został przekazany pod brytyjski protektorat jako terytorium mandatowe Ligi Narodów.

Zakończenie II wojny światowej spowodowało, że Afryka Południowo-Zachodnia stała się terytorium powierniczym Organizacji Narodów Zjednoczonych, funkcjonując pod administracją Związku Afryki Południowej, który w 1961 roku przekształcono w Republikę Południowej Afryki. Aspiracją Związku było dążenie do inkorporacji terenów współczesnej Namibii; jednak formalny wniosek spotkał się ze stanowczą odmową ze strony ONZ, co zostało zaprezentowane w treści rezolucji Zgromadzenia Ogólnego nr 65/I z 1946 roku. Mimo to już trzy lata później doszło do aneksji tych terytoriów, lekceważąc tym samym postanowienia organów międzynarodowych.

Sytuacja rdzennych mieszkańców obszarów współczesnej Namibii przybrała drastyczny charakter w wyniku wdrożenia ideologii apartheidu przez władze RPA. Praktyka ta była stosowana przez Związek Południowej Afryki od 1948 roku⁹, kiedy

5 Liczba ofiar do dziś stanowi element dyskusji badaczy, jednakże prawdopodobnym jest, iż w wyniku niniejszych wydarzeń śmierć mogło ponieść około 100 tys. osób z ludów Herero i Namaqua.

6 P. Zajas, *Afryka Południowa i Południowo-Zachodnia w niemieckiej propagandzie kulturowej (1914-1918)*, „Dzieje Najnowsze” 2016/3, s. 3.

7 Związek przyjął cechy państwa o ustroju unitarnym, gdzie każda z kolonii uzyskała status prowincji. W skład ZPA wchodziły Natal, Transwal, Oranje i Kraj Przylądkowy, Zob. D. Tomal, *Historyczny aspekt kształtowania się systemu politycznego Republiki Południowej Afryki. Konstytucyjny system organów państwowych*, „Studia Politologica” 2021/27, s. 139; J. Kiwerska w swojej publikacji pt. *Przeobrażenia w koloniach brytyjskich w Afryce w okresie międzywojennym* zaznacza, iż cechą charakterystyczną brytyjskiej kontroli nad terytoriami kolonialnymi było sprawowanie władzy nad lokalną ludnością „...poprzez tradycyjnych wodzów oraz instytucje plemienne”.

8 J. Kiwerska, *Przeobrażenia w koloniach brytyjskich w Afryce w okresie międzywojennym*, „Dzieje Najnowsze” 1985/1, s. 53.

9 P. Juruś, M. Olender, *Zjawisko Apartheidu w Republice Południowej Afryki*, „Roczniki Studenckie Akademii Wojsk Lądowych” 2021/5, s. 62.

to władzę objęła Partia Narodowa, na czele rządu z Danielem F. Malanem. Polityka przemocy i dyskryminacji prowadziła do intensyfikacji oporu wśród przedstawicieli rdzennych plemion Namibii, a istotną rolę odegrała powstała w 1960 roku Organizacja Ludu Afryki Południowo-Zachodniej (ang. *South West Africa People's Organisation*). Miała ona charakter wyzwolenieczy, a jej członkowie (głównie z ludności Owambo¹⁰), skupiali swoje wysiłki na osiągnięciu niepodległości, przede wszystkim poprzez przeciwstawianie się apartheidowskiej RPA. W tym celu powołano zbrojne ramię tej organizacji w postaci Ludowej Armii Wyzwolenia Namibii (ang. *People's Liberation Army of Namibia*), która brała udział w walkach na pograniczu angolsko-południowoafrykańskim¹¹. Organizacja Ludu Afryki Południowo-Zachodniej, na której czele stanął Sam Nujoma (tj. późniejszy prezydent Namibii), stanowiła trzon zbrojnego oporu kraju, prowadząc działania partyzanckie, otrzymując przy tym „... wsparcie techniczne i finansowe z Moskwy i innych krajów bloku wschodniego”¹². Działania zbrojne przeciwko siłom południowoafrykańskim rozpoczęły się 26 sierpnia 1966 roku na obszarze obozu Ongulumbashe i przybrały formę regularnej wojny, w której po stronie partyzantów Ludowej Armii Wyzwolenia Namibii stanęły wojska Kuby oraz Angoli.

W następnych latach, na podstawie woli rdzennych plemion, Zgromadzenie Ogólne ONZ zdecydowało o przyjęciu odpowiedniej rezolucji¹³ proklamującej zmianę nazewnictwa z Afryki Południowo-Zachodniej na Namibię¹⁴. W treści dokumentu zasadniczo potępiono jednak brak postępu w zakresie wycofania się sił RPA z tych terytoriów oraz w realizacji innych postanowień Zgromadzenia Ogólnego. Warto nadmienić, że sprawa ta została również rozpatrzona przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w Hadze, który 21 czerwca 1971 roku uznał działania władz w Pretorii za nielegalne.

Ważnym wydarzeniem z punktu widzenia dalszej historii było przyjęcie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 431 w dniu 27 lipca 1978 roku, w której zwrócono się do Sekretarza Generalnego o wyznaczenie Specjalnego Przedstawiciela do spraw Namibii. W treści dokumentu powołano się również na zapisy rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 385 z dnia 30 stycznia 1976 roku dotyczącej stanowiska wobec działań RPA oraz sposobów normalizacji sytuacji na terytoriach Namibii. Funkcję

10 A. Szczepańska, *Od Ongulumbashe do Cassingi – obozy wojskowe i cywilne Ludowej Wyzwolenie Armii Namibii*, „Acta Universitatis Lodzensis Folia Historica” 2018/102, s. 187.

11 P. Obszarski, *Relacje niemiecko-namibijskie jako przykład stosunków specjalnych*, „Prace i Studia Geograficzne” 2022/3, s. 55.

12 A. Szczepańska, *Koniec zimnej wojny na południu Afryki. Sprawa Namibii podczas negocjacji między Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Radzieckim (1987–1988)*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Historica” 2018/100, s. 173.

13 A/RES/2372(XXII) z 12 czerwca 1968 roku.

14 A. Adamowicz, *Polacy w Namibii...*, op. cit., s. 27.

tę ostatecznie pełnił fiński dyplomata Martti Ahtisaari¹⁵, zobowiązany do realizacji misji mającej na celu implementację stosownych środków w dążeniu do uzyskania niepodległości przez Namibię. Kluczowym aspektem w tym kontekście było jednak przeprowadzenie wolnych wyborów, naturalnie pod kontrolą ONZ. W tym okresie trwały już ustalenia dotyczące koncepcji sformowania operacji pokojowej, która miała nadzorować kwestie normalizacji sytuacji wewnętrznej w Namibii.

Wynikiem części procesów negocjacyjnych było opracowanie rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 435 z dnia 29 września 1978 roku. Treść dokumentu odnosiła się do propozycji powstrzymania nielegalnych działań RPA, wzywając tym samym do współpracy zgodnie z zaleceniami Sekretarza Generalnego ONZ, oraz do aktywnego udziału Organizacji w stabilizacji bezpieczeństwa w regionie poprzez utworzenie Grupy Przejściowej Pomocy ONZ dla Namibii na okres do 12 miesięcy. Konsensus dotyczący rozpoczęcia procesu implementacji zamierzeń tej rezolucji nastąpił dopiero dekadę później, tj. po osiągnięciu porozumienia pomiędzy przedstawicielami RPA, Republiki Kuby oraz Angoli w 1988 roku.

2. PODSTAWY PRAWNE ORAZ UWARUNKOWANIA ORGANIZACYJNE UNTAG

Operacja UNTAG została ustanowiona na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 632 z dnia 16 lutego 1989 roku. Dokument zakładał m.in. przestrzeganie postanowień rezolucji nr 435 z 1978 roku, dotyczącej przeprowadzenia demokratycznych wyborów pod nadzorem ONZ „potwierdzających podmiotowość prawnomiędzynarodową Namibii”¹⁶ oraz rozmieszczenie sił pokojowych, formalnie formując jednak kształt tejże misji. Personel składał się z 4493 żołnierzy, 1500 policjantów, 1000 cywilnych obserwatorów oraz 1000 pracowników cywilnych dedykowanych przedsięwzięciom administracyjnym¹⁷. Oficjalne rozpoczęcie funkcjonowania operacji miało miejsce 1 kwietnia 1989 roku. Przemieszczenie sił i środków do wyznaczonego rejonu odpowiedzialności było poprzedzone przeprowadzeniem stosownych czynności przez zespoły rekonesansowe, dotyczących uwarunkowań misji.

Istotną rolę w operacji UNTAG odegrał personel cywilny, który stanowił blisko połowę całkowitej liczby pracowników. Należy podkreślić, że taka liczebność pozwalała na skuteczne prowadzenie dialogu z miejscową ludnością, m.in. poprzez uświadamianie jej o roli oraz zadaniach sił pokojowych w regionie¹⁸. Atutem z punktu

15 Prezydent Finlandii w latach 1994-2000. Laureat pokojowej nagrody Nobla w 2008 roku za dokonania na rzecz rozwiązywania konfliktów międzynarodowych.

16 B. Popławski, *Obserwatorzy, uczestnicy operacji humanitarnej, eksperci i specjaliści z dziedziny logistyki. Udział Polaków w misjach pokojowych w Afryce Subsaharyjskiej w okresie PRL*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2023/1 (41), s. 139.

17 <https://www.wojsko-polskie.pl> [dostęp 02.10.2024].

18 Arkusz wywiadu autora z płk. dr. inż. Andrzejem Adamowiczem, weteranem UNTAG, październik 2024.

widzenia realizacji niniejszych zamierzeń było stworzenie regionalnego podziału terytorium kraju na poszczególne regiony, tj. 32 Centra Dystryktów i 10 Centrów Regionalnych¹⁹. Finalnie umożliwiło to skuteczną realizację działań związanych z integracją lokalnej społeczności oraz przedstawianiem wizji planowanych wyborów opartych na zasadach demokratycznych.

Z punktu widzenia komponentu wojskowego, składającego się z blisko 4500 żołnierzy, UNTAG stanowiła wyzwanie z uwagi na różnice w stosunku do wcześniej powoływanych operacji pokojowych pod egidą ONZ oraz konieczność monitorowania sytuacji bezpieczeństwa. Wieloletnia wojna miała charakter wyniszczający dla obu stron. Moment rozpoczęcia zaangażowania sił pokojowych okazał się dodatkowo szczególnie trudny z powodu naruszenia zawieszenia broni, formalnie obowiązującego od sierpnia 1988 roku²⁰.

Rozważając zaangażowanie sił pokojowych w zakresie stabilizacji sytuacji w Namibii na przełomie 1989 i 1990 roku, należy podkreślić, że również Polskie siły militarne w UNTAG stanowiły istotny wkład w realizację zamierzeń mandatowych, oddelegowując kontyngent wojskowy składający się z 393 żołnierzy²¹. W ramach uczestnictwa w operacji utworzono Polską Wojskową Jednostkę Logistyczną. Zadania polskiego personelu opierały się głównie na zapewnieniu transportu i zaopatrywaniu batalionów operacyjnych oraz komponentu cywilnego²² w wyznaczonej strefie odpowiedzialności, tj. północnej części Namibii (miejscom dyslokacji były Grootfontein oraz Windhuk).

3. WYSŁKI ONZ NA RZEC UZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI PRZEZ NAMIBIĘ

Grupa Przejściowej Pomocy ONZ dla Namibii stanowiła pewnego rodzaju przełom w zakresie działalności sił pokojowych pod egidą Organizacji. P. Lotarski w swojej publikacji, poświęconej sposobom reagowania na zagrożenia bezpieczeństwa wskazuje, że UNTAG była pierwszą operacją pokojową drugiej generacji określanych mianem „wielofunkcyjnych”^{23,24}. Celem przedsięwzięcia, oprócz kwestii pokojowych,

19 A. Adamowicz, *Misja w Namibii - pierwsza współczesna operacja pokojowa ONZ*, w: *W służbie pokoju – reagowanie na zagrożenia w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego. Konflikty zbrojne – Stabilizacja – Weterani*, red. D. Kozerawski, Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia, Zielonka 2024, s. 110.

20 A. Adamowicz, *Misja w Namibii...*, op. cit., s. 38.

21 241 żołnierzy zawodowych, 132 żołnierzy służby zasadniczej oraz 20 wojskowych obserwatorów. Zob. B. Popławski, op. cit., s. 140.

22 <https://www.wojsko-polskie.pl/untag/> [dostęp: 02.10.2024].

23 P. Lotarski, *Międzynarodowe działania pokojowe i stabilizacyjne jako sposób reagowania na zagrożenia bezpieczeństwa*, w: *W służbie pokoju – reagowanie na zagrożenia w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego. Konflikty zbrojne – Stabilizacja – Weterani*, red. D. Kozerawski, Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia, Zielonka 2024, s. 16.

24 W wybranych publikacjach można spotkać oprócz *operacji wielofunkcyjnych*, określenie *operacje wielowymiarowe*. Zob. A. Cianciara, *Operacje Pokojowe*, w: *Organizacje międzynarodowe w działaniu*, red. A. Florczak, A. Lisowska, Otto, Wrocław 2014, s. 22.

był nadzór nad procesem politycznym zmierzającym do uzyskania niepodległości. Obejmowało to dodatkowo skoncentrowanie wysiłków na wizji kształtu niepodległego państwa, uwzględniając opracowanie zapisów konstytucyjnych, powołanie sił zbrojnych, uwolnienie więźniów politycznych oraz pomoc w sformowaniu nowych szczebli władz krajowych²⁵.

Stworzenie dostatecznych warunków do realizacji zamierzeń mandatowych wymagało szerszego zaangażowania sił pokojowych, wykraczającego poza samo zapewnienie bezpieczeństwa. To właśnie ta potrzeba nadała UNTAG miano operacji o współczesnym charakterze. Modyfikacja dotychczasowych rozwiązań była pochodną wcześniej zebranych doświadczeń, jak również skomplikowanej sytuacji bezpieczeństwa i wewnętrznej na terytoriach dzisiejszej Namibii. Stąd osiągnięcie konsensusu w zakresie idei formy oraz skali zaangażowania sił pokojowych okazało się trudnym zadaniem. W tym kontekście należy podkreślić istotę działalności Grupy Kontaktowej państw zachodnich, która pełniła rolę wiodącą w poszukiwaniu rozwiązań problemów podczas negocjacji, jak również znaczący udział dialogu między władzami Stanów Zjednoczonych a ZSRR.

ZSRR swoje wzmożone zainteresowanie sprawami południowej Afryki wyrażało już w okresie międzywojennym²⁶. Przejawiało się to m.in. faworyzowaniem wybranych środowisk politycznych, poprzez wspieranie Południowoafrykańskiej Partii Komunistycznej, kierującej się ideologią marksistowską. Jednym z celów ZSRR była walka przeciwko apartheidowi, czy kolonializmowi. Na gruncie polityki mocarstwowej władze tego kraju skupiały swe wysiłki na dążeniu do przejęcia rządów w RPA przez przyjazne sobie środowiska²⁷. Wśród determinantów kształtujących ówczesne zjawisko znajdowały się aspiracje dotyczące kontroli nad szlakami morskimi oraz bogactwami naturalnymi, które były istotne z perspektywy produkowanych technologii²⁸. Dopiero następne lata, a w szczególności okres drugiej połowy lat 80. XX wieku, przyniosły zmiany w postrzeganiu południowej części kontynentu afrykańskiego. Zmiany te były efektem przekształceń kierunków polityki zagranicznej, które rozpoczęły się po przejęciu władzy w ZSRR przez Michaiła Gorbaczowa. Przełomowym wydarzeniem okazał się bilateralny dialog z USA, który doprowadził do osiągnięcia porozumienia między głowami obu państw oraz wypracowania wspólnego stanowiska w sprawie dalszych działań wobec Afryki, gdzie nadrzędnym celem było osiągnięcie pokojowego rozwiązania ówczesnych konfliktów. Efektem tych zmian było m.in. uzyskanie niepodległości przez Namibię oraz wycofanie kubańskich sił militarnych z Angoli.

25 A. Adamowicz, *Misja w Namibii...*, op. cit., s. 107.

26 A. Żukowski, *Mocarstwowa polityka ZSRR wobec Południowej Afryki w okresie apartheidu*, „Forum Politologiczne” 2012/13, s. 498.

27 Ibidem, s. 502.

28 Ibidem.

Ważną rolę w implementacji pokojowych środków odegrały także Wielka Brytania, Francja, Kanada, USA oraz RFN, które od 1976 roku tworzyły Grupę Kontaktową. Przedstawiciele tych państw prowadzili negocjacje pomiędzy stronami, tj. ONZ, Organizacją Ludu Afryki Południowo-Zachodniej oraz władzami RPA. Wśród osiągnięć tej Grupy należy podkreślić m.in. fakt, że była autorem rozwiązań dotyczących utworzenia strefy zdemilitaryzowanej przy granicy z Angolą oraz Zambią²⁹.

Wojna oficjalnie zakończyła się 22 grudnia 1988 roku, po podpisaniu porozumienia nowojorskiego, które stanowiło punkt kulminacyjny mediacji Stanów Zjednoczonych i ZSRR jako zaangażowanych stron. Wypracowany konsensus przewidywał m.in. wycofanie wojsk RPA z terytoriów Namibii oraz umożliwienie przeprowadzenia wyborów powszechnych pod auspicjami ONZ³⁰. Szczególnie ważnym wydarzeniem w trakcie działalności operacji UNTAG był okres wyborów, które odbyły się w dniach od 7 do 11 listopada 1989 roku. Proces przygotowawczy związany z organizacją tego przedsięwzięcia wymagał od personelu sił pokojowych wsparcia w kwestiach formalnych, takich jak rejestracja kandydatów oraz osób uprawnionych do głosowania, a także w kwestiach logistycznych, związanych z przygotowaniem lokali wyborczych. Wybory zrealizowane pod nadzorem ONZ zakończyły się wygraną Organizacji Ludu Afryki Południowo-Zachodniej, osiągając wynik ponad 57% poparcia. W rezultacie Republika Namibii ogłosiła niepodległość 21 marca 1990 roku, stając się suwerennym państwem i dołączając do państw członkowskich ONZ już miesiąc później.

PODSUMOWANIE

Rola sił pokojowych w operacji UNTAG była jednym z kluczowych elementów w kontekście dążeń niepodległościowych Namibii. Efektywność podejmowanych działań wydaje się mieć swoje podłoże w wielu kwestiach, zarówno organizacyjnych, jak i zadaniowych. Na uwagę zasługuje fakt wprowadzania innowacyjnych rozwiązań, które w większości okazały się skuteczne w stosunku do występujących uwarunkowań. Sam okres opracowywania koncepcji Grupy Przejściowej Pomocy ONZ dla Namibii był procesem wieloetapowym, w którym wybrane idee ulegały naturalnym przeobrażeniom pod wpływem wydarzeń wpływających na zasadność podejmowania danych kroków, a także na problematykę stosunków międzynarodowych oraz trudności w wypracowaniu multilateralnej propozycji środka stabilizującego sytuację bezpieczeństwa. W rezultacie opracowanie finalnej formuły, spełniającej oczekiwania decydujących stron, zajęło około 10 lat, tj. od momentu, gdy Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego ONZ ds. Namibii, Martti Ahtisaari, otrzymał stosowne

29 Arkusz wywiadu autora z płk. dr. inż. Andrzejem Adamowiczem, weteranem UNTAG, październik 2024.

30 A. Szczepańska, *Koniec zimnej wojny...*, op. cit., s. 181.

wytyczne. Rzeczywisty wpływ ONZ, w tym personelu sił pokojowych, na uzyskanie niepodległości przez Namibię był bardzo znaczący. Zdaniem badaczy zajmujących się tematyką roli operacji pokojowych, niniejszy epizod historyczny Organizacji jest uważany za jeden z najbardziej dumnych, co znajduje pełne uzasadnienie.

Konkludując, można stwierdzić, że cel tego materiału został zrealizowany poprzez zaprezentowanie roli sił pokojowych UNTAG w Namibii. Wyniki badań zawartych w niniejszej publikacji obrazują rolę oraz skalę zaangażowania sił pokojowych w osiągnięcie mandatowych zamierzeń operacji UNTAG, wskazując na ówczesne uwarunkowania sytuacji bezpieczeństwa, podłoże historyczne oraz wyzwania na drodze działań ONZ.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

1. Adamowicz A., *Misja w Namibii - pierwsza współczesna operacja pokojowa ONZ*, w: *W służbie pokoju – reagowanie na zagrożenia w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego. Konflikty zbrojne – Stabilizacja – Weterani*, red. D. Kozerański, Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia, Zielonka 2024.
2. Adamowicz A., *Polacy w Namibii. Pierwsza Nowoczesna operacja pokojowa ONZ*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022.
3. Bichta T., *Granice, terytorium i przestrzeń w Afryce według Achillesa Mbembe*, „Forum Politologiczne” 2010/10.
4. Cianciara A., *Operacje Pokojowe*, w: *Organizacje międzynarodowe w działaniu*, red. A. Florczak, A. Lisowska, Otto, Wrocław 2014.
5. Juruś P., Olender M., *Zjawisko Apartheidu w Republice Południowej Afryki*, „Roczniki Studenckie Akademii Wojsk Lądowych” 2021/5.
6. Kiwerska J., *Przeobrażenia w koloniach brytyjskich w Afryce w okresie międzywojennym*, „Dzieje Najnowsze” 1985/1.
7. Lotarski P., *Międzynarodowe działania pokojowe i stabilizacyjne jako sposób reagowania na zagrożenia bezpieczeństwa*, w: *W służbie pokoju – reagowanie na zagrożenia w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego. Konflikty zbrojne – Stabilizacja – Weterani*, red. D. Kozerański, Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia, Zielonka 2024.
8. Obszarski P., *Relacje niemiecko-namibijskie jako przykład stosunków specjalnych*, „Prace i Studia Geograficzne” 2022/3.
9. Popławski B., *Obserwatorzy, uczestnicy operacji humanitarnej, eksperci i specjaliści z dziedziny logistyki. Udział Polaków w misjach pokojowych w Afryce Subsaharyjskiej w okresie PRL*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2023/1 (41).
10. Rudawski B., *Ludobójstwo w Namibii. Niemiecki rozrachunek z kolonialną przeszłością*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego” 2017/291.
11. Szczepańska A., *Koniec zimnej wojny na południu Afryki. Sprawa Namibii podczas negocjacji między Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Sowieckim (1987–1988)*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Historica” 2018/100.
12. Szczepańska A., *Od Ongulumbashe do Cassingi – obozy wojskowe i cywilne Ludowej Wyzwoleńczej Armii Namibii*, „Acta Universitatis Lodzensis Folia Historica” 2018/102.
13. Tomal D., *Historyczny aspekt kształtowania się systemu politycznego Republiki Południowej Afryki. Konstytucyjny system organów państwowych*, „Studia Politologica” 2021/27.

14. Zajas P., *Afryka Południowa i Południowo-Zachodnia w niemieckiej propagandzie kulturowej (1914-1918)*, „Dzieje Najnowsze” 2016/3.
15. Żukowski A., *Mocarstwowa polityka ZSRR wobec Południowej Afryki w okresie apartheidu*, „Forum Politologiczne” 2012/13.

Netografia

1. <https://www.wojsko-polskie.pl>.
2. <https://www.wojsko-polskie.pl/untag/>.